

ทะเบียนภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน
องค์การบริหารส่วนตำบลค้อเวียง อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา

จัดทำโดย
กองสวัสดิการสังคม
องค์การบริหารส่วนตำบลค้อเวียง
อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา

ประกาศองค์การบริหารส่วนตำบลคือเวียง
เรื่อง ประชาสัมพันธ์การขึ้นทะเบียนภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน

ตามที่ องค์การบริหารส่วนตำบลคือเวียง ได้ดำเนินการสำรวจภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้านในพื้นที่ตำบลคือเวียง เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น แผนชุมชน แผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นฐานข้อมูลในการสืบค้นภูมิหลังคนในพื้นที่ และเป็นการอนุรักษ์สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สืบทอดหรือถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลัง หรือผู้ที่สนใจศึกษาหาความรู้ ผ่านสื่อบุคคล ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือปราชญ์ในชุมชนได้ นั้น

บัดนี้ ได้ดำเนินการ สำรวจและขึ้นทะเบียนภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน เรียบร้อยแล้ว จึงขอประกาศประชาสัมพันธ์ทะเบียนภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้านของตำบลคือเวียง ให้ผู้ที่สนใจและประชาชนได้รับทราบโดยทั่วกัน หากในพื้นที่ได้มีข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้านเพิ่มเติม สามารถติดต่อขอขึ้นทะเบียนได้ที่ กองสวัสดิการสังคม องค์การบริหารส่วนตำบลคือเวียง โทรศัพท์ หมายเลข ๐ ๕๔๔๕ ๗๐๖๗ ในวันเวลาราชการ

ประกาศ ณ วันที่ ๒๒ เดือนมกราคม พ.ศ.๒๕๖๔

(นายศรีหรรษา เผ่าใจมา)
นายกองค์การบริหารส่วนตำบลคือเวียง

**ทะเบียนภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน/คลังปัญญาผู้สูงอายุ
องค์การบริหารส่วนตำบลคือเวียง อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา**

.....

ที่	ชื่อ - สกุล	อายุ	ที่อยู่	ภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ ความสามารถ
๑	นายศรีกำ ฝัดวัน	๘๗	๕๑ หมู่ที่ ๕ ตำบลคือเวียง	ภูมิปัญญาประเพณี พิธีกรรม
๒	นางเล็ด ต๊ะน้อย	๖๔	๑๐ หมู่ที่ ๑ ตำบลคือเวียง	การแปรรูปนอมอาหาร
๓	นายสิงห์แก้ว แก้วสิงขรณ์	๗๑	๑๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลคือเวียง	ศิลปกรรม(ดนตรีพื้นบ้าน),พิธีกรรมทาง ศาสนา
๔	นายลัด นันตา	๗๒	๑๔๙ หมู่ที่ ๒ ตำบลคือเวียง	หัตถกรรม (จักสาน)
๕	นายคำอ้าย วิชา	๗๖	๑๕ หมู่ที่ ๒ ตำบลคือเวียง	เกษตรกรรม
๖	นายมูล ศรีใจอินทร์	๗๓	๖๒ หมู่ที่ ๘ ตำบลคือเวียง	หัตถกรรม(ทำไม้กวาดทางมะพร้าว)

ภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน/คลังปัญญาผู้สูงอายุ
องค์การบริหารส่วนตำบลคือเวียง อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา
ชื่อภูมิปัญญาประเพณี พิธีกรรม การทำพิธีบายศรีสู่ขวัญ
ชื่อ นายศรีก้า นามสกุล ผัดวัน

วัน/เดือน/ปี (เกิด) ๑๔ / มิถุนายน / ๒๔๗๗ อายุ ๘๗ ปี

การศึกษา ประถมศึกษาปีที่ ๔

ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ ๕๑ หมู่ที่ ๕ บ้านทุ่งกาไชย ตำบลคือเวียง อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา รหัสไปรษณีย์ ๕๖๑๒๐

สถานภาพทางครอบครัว สมรสกับนางทอง ผัดวัน มีบุตร ๓ คน

ภูมิรู้/ภูมิปัญญา มีความสามารถด้านการทำพิธีบายศรีสู่ขวัญ และพิธีกรรมต่าง ๆ

ผลงานที่ได้รับการยกย่อง มีความสามารถด้านการทำพิธีบายศรีสู่ขวัญ และพิธีกรรมต่าง ๆ

องค์ความรู้ในการในการบายศรีสู่ขวัญ

ที่มาที่มา

พิธีบายศรีสู่ขวัญมาพร้อมกับพราหมณ์ทมิฬชานอินเดียที่อพยพมาสู่สุวรรณภูมิ หนังสือเก่าที่พบซึ่งออกในสมัยพระเจ้าอู่ทองกล่าวไว้ว่า บายเป็นภาษาเขมร แปลว่าข้าว ข้าวอันเป็นสิริมงคล ข้าวขวัญ กล่าวคือข้าวที่หุงปรุรงรสโอชาอย่างดี เหมาะสมที่จะเป็นเครื่องสังเวยให้เทวดาโปรด พิธีใดเป็นพิธีเทวดาโดยตรง หรือต้องการที่จะอัญเชิญเทวดามาเป็นประธาน ต้องการของสังเวยที่ดีและมีสีสะดุดตา ชาวทมิฬจึงมีเคล็ดลับความเชื่อในข้าวที่ย้อมสีตามสีประจำองค์เทวดา รวมถึงใช้สีล่อเทวดาฝ่ายร้ายให้โหมรวมต่างหากไม่ให้มาทำอับมงคลให้โทษแก่มณฑลพิธีและบุคคล ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีของไทยกับทมิฬได้มีความเป็นมาอย่างเดียวกัน เนื่องจากได้มีการถ่ายทอดวัฒนธรรมต่าง ๆ แก่กัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งพิธีบวงสรวงเทวดา มีขนมต้มขาว มะพร้าวอ่อนกล้วย ข้าวย้อมสี เช่นข้าวเหนียวดำ ข้าวเหนียวแดง ก็นำมาใช้ในพิธีไทยอย่างชัดเจน นอกจากนี้ภาชนะบายศรีต้องเป็นกระถางสำหรับบรรจุอาหาร ภายหลังเอาพานซ้อนกันขึ้นไปแล้วเอาของตั้งบนปากพาน เมื่อมีการถ่ายทอดมาที่ประเทศไทย ซึ่งมีศิลปะศาสตร์ที่เจริญขึ้น กระถางใบตองก็ถูกประดิษฐ์ประดอยให้สวยงามเป็นกระถางเจิม ซึ่งประดับประดาตกแต่งที่ปากกระถางให้มีความงดงามมีกระจิง มียอดแหลมตามศิลปะแบบไทย ๆ

พิธีบายศรีสู่ขวัญหรือหลายท้องถิ่นในภาคอีสานจะเรียกว่าสู่ขวัญหรือสู่ขวัญตามความเชื่อของคนไทยภาคเหนือเรียกว่าเรียกว่า “ฮ้องขวัญ” เชื่อกันว่าคนที่เกิดมามีขวัญประจำกายมีหน้าที่ในการพิทักษ์รักษา ขวัญเป็นเหมือนผีเลี้ยงที่คอยดูแลประคับประคองชีวิต คอยเลี้ยงดู และติดตามไปทุกหนทุกแห่ง เป็นสิ่งไม่มีตัวตนคล้ายจิตหรือวิญญาณแฝงอยู่ในตัวคนและสัตว์ ซึ่งขวัญตามความเชื่อทางพระพุทธศาสนาเชื่อว่าในร่างกายเรามี 2 สิ่งรวมกัน คือร่างกายและจิตใจหรือขวัญ

ขวัญ คือความรู้สึก ถ้าขวัญของผู้ใดอยู่กับตัว ผู้นั้นจะมีความสุขกายสบายใจ เป็นปกติ แต่ถ้าขวัญของผู้ใดหลบลี้หนีหาย ผู้นั้นจะมีลักษณะอาการตรงกันข้าม

คนไทยจึงเชื่อว่าพิธีสู่ขวัญเป็นพิธีหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมเพิ่มพลังใจให้เข้มแข็งเมื่อมีขวัญที่มั่นคง พลังใจที่เข้มแข็งดีแล้ว ย่อมส่งผลให้การประกอบภารกิจหน้าที่นั้น ๆ บรรลุผลสำเร็จได้ตามความมุ่งหมาย ซึ่งให้กำลังใจกันเมื่อมีความทุกข์ใจ หรือเสริมให้มีความสุขยิ่ง ขึ้นไปเมื่อมีความสุขความพอใจอยู่แล้วก็สามารถทำได้ การทำพิธีสู่ขวัญอาจทำได้ทั้งพิธีทางพระพุทธศาสนาและพิธีทางศาสนาพราหมณ์ ซึ่งปัจจุบันก็ยังยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมา

ความหมายและความสำคัญ

พิธีบายศรีสู่ขวัญหรือหลายท้องถิ่นในภาคเหนือเรียกสู่ขวัญหรือฮ้องขวัญ ตามความเชื่อของคนไทยเชื่อกันว่าคนที่เกิดมามีขวัญประจำกายมีหน้าที่ในการพิทักษ์รักษา ขวัญเป็นเหมือนผีเลี้ยงที่คอยดูแลประคับประคองชีวิต คอยเลี้ยงดู และติดตามไปทุกหนทุกแห่ง เป็นสิ่งไม่มีตัวตนคล้ายจิตหรือวิญญาณแฝงอยู่ในตัวคนและสัตว์ ซึ่งขวัญตามความเชื่อทางพระพุทธศาสนาเชื่อว่าในร่างกายเรามี 2 สิ่งรวมกัน คือร่างกายและจิตใจหรือขวัญ

ขวัญ คือความรู้สึก ถ้าขวัญของผู้ใดอยู่กับตัว ผู้นั้นจะมีความสุขกายสบายใจ เป็นปกติ แต่ถ้าขวัญของผู้ใดหลบลี้หนีหาย ผู้นั้นจะมีลักษณะอาการตรงกันข้าม

คนไทยจึงเชื่อว่าพิธีสู่ขวัญเป็นพิธีหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมเพิ่มพลังใจให้เข้มแข็งเมื่อมีขวัญที่มั่นคง พลังใจที่เข้มแข็งดีแล้ว ย่อมส่งผลให้การประกอบภารกิจหน้าที่นั้น ๆ บรรลุผลสำเร็จได้ตามความมุ่งหมาย ซึ่งให้กำลังใจกันเมื่อมีความทุกข์ใจ หรือเสริมให้มีความสุขยิ่ง ขึ้นไปเมื่อมีความสุขความพอใจอยู่แล้วก็สามารถทำได้ การทำพิธีสู่ขวัญอาจทำได้ทั้งพิธีทางพระพุทธศาสนาและพิธีทางศาสนาพราหมณ์ ซึ่งปัจจุบันก็ยังคงยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมา

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อเป็นการสืบสานประเพณีท้องถิ่น
๒. ช่วยส่งเสริมเพิ่มพลังใจให้เข้มแข็งเพื่อมีขวัญกำลังใจที่มั่นคง

เครื่องประกอบพิธี

เครื่องบายศรี จะประกอบด้วย วัสดุและอุปกรณ์ ๖ อย่าง ได้แก่ ข้าว ไข่ ไก่ ขนมน้ำตาล บายศรี และสิ่งของรองรับ

๑. ข้าว ข้าวที่จะนำไปเข้าร่วมในพิธีบายศรีสู่ขวัญ จะต้องเป็นข้าวที่หุงสุกใหม่ ๆ และปาดเอามาเฉพาะที่อยู่ตอนบนสุดเท่านั้น (ยังไม่มีกรรณคเณศออกไปรับประทาน) เรียกว่า “ข้าวปากหม้อ” และข้าวปากหม้อที่นำไปใส่ลงในภาชนะใส่เครื่องสังเวยบายศรี เรียกว่า “ข้าวขวัญ”

๒. ไข่ เป็นไข่ไก่หรือไข่เป็ดต้มให้สุก ไม่ต้องปอกเปลือก นำเอามาวางไว้ที่บนข้าว เรียกว่า ไข่ขวัญ หรือ บางตำราเรียกว่า ไข่ข้าว

๓. ไก่ เป็นไก่ต้มสุกทั้งตัว

๔ ขนมน้ำตาล คือ อาหารหวาน ได้แก่ นมตำแดง ขนมน้ำตาล หนูนอนทอง (หมูนมสุก 1 ชิ้น วางลงบนใบตอง) และอาจมีอาหารคาวหวานอื่น ๆ เช่น ทองหยิบ ฝอยทอง แกงเผ็ด ต้มจืด ด้วยก็ได้

๕. บายศรี จัดทำด้วยใบตองพับให้เป็นรูปสามเหลี่ยม มีมุมแหลมและซ้อนกัน ๓ ชั้น เป็น ๑ หวี บายศรีประกอบเครื่องสังเวย ๑ ชุด จะต้องมี ๓ หวี จักวางลงในภาชนะ เช่น ถ้วย หรือชามทรงสูง เรียกว่า บายศรีปากชาม

๖ สิ่งรองรับ หรือภาชนะใส่เครื่องสังเวย เรียกตามภาชนะที่นำเอามาจัด ได้แก่

๖.๑ บายศรีทอง ภาชนะที่นำเอามาใส่เครื่องกระยาบวช ทำด้วยใบตองพับเป็น ๔ มุม ใช้แทนถ้วยใส่สิ่งของได้ เรียกว่า กระถาง (เป็นภาชนะที่สะอาดไม่มีมลทิน) ถ้าจะให้มีความแข็งแรงจะต้องเพิ่มกากกล้วยเข้าไปด้วย จัดวางบายศรี ๓ หวีลงไปก่อนแล้วตักข้าว ตักอาหารใส่ลงไป

๖.๒ บายศรีแก้ว ภาชนะที่นำเอามาใส่เครื่องกระยาบวช ทำมาจากวัสดุประเภทแก้ว ได้แก่ พานแก้ว แล้วนำเอาบายศรีปากชาม ๓ หวี มาจัดวางเอาไว้ในพาน ตักอาหาร ขนมหวานใส่ลงไปในพานแก้ว

๖.๓ บายศรีเงิน ภาชนะที่นำเอามาใส่เครื่องกระยาบวช ทำมาจากวัสดุประเภทเงิน ได้แก่ พานเงิน แล้วนำเอาบายศรีปากชาม ๓ หวี มาจัดวางเอาไว้ในพาน ตักอาหาร ขนมหวานใส่ลงไปในพานแก้ว

๖.๔ บายศรีทอง ภาชนะที่นำเอามาใส่เครื่องกระยาบวช ทำมาจากวัสดุประเภททอง ได้แก่ พานทอง แล้วนำเอาบายศรีปากชาม ๓ หวี มาจัดวางเอาไว้ในพาน ตักอาหาร ขนมหวานใส่ลงไปในพานแก้ว

นั่นหมายความว่า เราจะเรียกว่าบายศรีอะไร ขึ้นอยู่กับภาชนะที่นำเอามารองรับเครื่องกระยาบวช ดังนั้นเครื่องประกอบบายศรีจึงเป็นสิ่งบ่งบอกถึงสถานะของผู้ที่เป็นเจ้าของด้วยว่า เป็นผู้ที่มีฐานะดี ปานกลาง และธรรมดา แต่ว่าในจุดมุ่งหมายสำคัญคือ สิ่งเดียวกันคือ เพื่อให้ผู้ที่ถูกอวยพรหรือผู้ถูกให้พร ได้นำเอาเครื่องประกอบบายศรี ไปมอบถวายแด่ครู หรือผู้ที่เคารพนับถือนั่นเอง

ขั้นตอนพิธีกรรม

ก่อนที่จะเริ่มพิธีการได้นั้นเจ้าของขวัญหรือเจ้าภาพนั้นจะต้องไปติดต่อปรึกษาหารือเกี่ยวกับการจัดงาน และขอวันเวลาที่จัดกับพ่ออาจารย์ ซึ่งเมื่อได้วันเวลาที่เป็นมงคลแล้ว เจ้าภาพก็จะไปดำเนินการ “บอกบุญ” ให้แก่ญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน และคนที่เคารพนับถือ จากนั้นก็จะมีการเตรียมสถานที่ พานบายศรี เครื่องเซ่น และ ฝ้ายผูกแขน เมื่อถึงวันที่จะจัดพิธีเจ้าของขวัญก็ต้องไปเชิญพ่ออาจารย์มาเพื่อที่จะประกอบพิธี ก็ถือว่าทุกสิ่งทุกอย่างพร้อมแล้ว พิธีการก็จะเริ่มขึ้น ดังนี้

๑. พ่ออาจารย์จะจัดให้เจ้าของขวัญนั่งหันหน้าตามทิศที่เหมาะสม เพื่อเป็นสิริมงคล โดยพ่ออาจารย์จะนั่งจะนั่งตรงข้ามกับเจ้าของขวัญ ส่วนพ่อแม่จะนั่งทางทิศเหนือของเจ้าของขวัญ และญาติพี่น้องและผู้ร่วมงานจะนั่งล้อมรอบ โดยมีพานบายศรี เครื่องเซ่น พ่อพราหมณ์และเจ้าของขวัญจะนั่งอยู่ตรงกลาง

๒. เจ้าของขวัญจะผูกฝ้ายผูกแขนที่เตรียมไว้ให้แก่พ่ออาจารย์ เพื่อเป็นการบูชาครู โดยฝ้ายที่ใช้ผูกนั้น ก็จะมีการมัดธนบัตรเป็นคำบูชาครู จะจำนวนมากจำนวนน้อยก็แล้วแต่เจ้าของขวัญจะเห็นสมควร

๓. เมื่อผูกฝ้ายเสร็จแล้ว พ่ออาจารย์ก็จะคล้องฝ้ายที่เตรียมไว้ที่พานบายศรี แล้วดึงฝ้ายให้โอบล้อมผู้คนในพิธีทั้งหมด

๔. จากนั้นเจ้าของขวัญก็จะยกมือไหว้พ่อพราหมณ์ แล้วใช้มือขวาจับพานบายศรีและตั้งจิตอธิษฐานขอให้เทวดาบันดาลให้เป็นไปตามที่พ่อพราหมณ์ พ่อแม่ ญาติพี่น้อง และผู้ร่วมงานก็จะจับฝ้ายแล้วอธิษฐานให้เจ้าของขวัญเช่นกัน

๕. พ่อพราหมณ์ก็จะเริ่มจุดธูปเทียนปักลงในพานบายศรี ยกขึ้น ๕ ขึ้น แล้วกล่าวว่า “นโม...” ๓ จบ และกล่าวคำบูชาพระรัตนตรัยต่อ

๖. จากนั้นพ่อพราหมณ์ก็จะทำการปาวเทวดา (ชุมนุมเทวดา) ซึ่งเป็นการกล่าวคำอัญเชิญเทวดาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างร่วมลงมาเป็นเกียรติและเป็นสักขีพยานในพิธี โดยพ่อพราหมณ์จะยกขึ้นน้ำมนต์ขึ้นตั้งข้างหน้าตนเอง แล้วจุดเทียนคิงหรือเทียนที่ใช้เป็นตัวแทนของเจ้าของขวัญแล้วนำไปปักที่ขันน้ำมนต์ พร้อมกับกล่าวคำเชิญเทวดาเป็นภาษาบาลีว่า “สัค เค กา เม จ รูป ...”

๗. เมื่อทำการปาวเทวดาเสร็จ พ่อพราหมณ์ก็จะเริ่มทำการสูตรขวัญ โดยจะใช้คำสูตรขวัญประเภทอะไร ก็ให้เลือกเอาตามความเหมาะสมของพิธีที่จัด เช่น เป็นบายศรีสู่ขวัญแต่งงาน ก็จะต้องใช้คำสูตรขวัญแต่งงาน เป็นต้น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน/คลังปัญญาผู้สูงอายุ
องค์การบริหารส่วนตำบลคือเวียง อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา

ชื่อ นางเล็ด สกุล ต๊ะน้อย

วัน/เดือน/ปี(เกิด) ๐๕ / กรกฎาคม / ๒๔๙๓ อายุ ๗๑ ปี

การศึกษา ประถมศึกษาปีที่ ๔

ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ ๗๑ หมู่ที่ ๑ บ้านป่าเฮี้ย ตำบลคือเวียง อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา รหัสไปรษณีย์ ๕๖๑๒๐

สถานภาพทางครอบครัว สมรสกับนายทด ต๊ะน้อย มีบุตร - คน

ภูมิรู้/ภูมิปัญญา มีความสามารถด้านการแปรรูปถนอมอาหาร โดยถ่ายทอดการทำขนมพื้นบ้านแปรรูปกล้วยมาทำเป็นขนม

ผลงานที่ได้รับการยกย่อง สามารถเป็นวิทยากรถ่ายทอดการทำขนมพื้นบ้าน ขนมไทย การแปรรูปกล้วย จัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อผลิตขนมจำหน่าย

องค์ความรู้ในการแปรรูปขนมอาหาร กล้วยฉาบ

วัตถุดิบ

- กล้วยน้ำว้าห่าม ๑ หวี
- น้ำตาลทราย ๕๐๐ กรัม
- เกลือ ๑ ช้อนชา
- น้ำมันสำหรับทอด
- มะนาว ๒ ลูก
- น้ำเปล่า ๑/๔ ถ้วยตวง

วิธีทำกล้วยฉาบSTEP ๑

: ปอกเปลือก

นำกล้วยน้ำว้าห่ามมาปอกเปลือก แล้วแช่ในน้ำผสมน้ำมะนาว เพื่อป้องกันไม่ให้กล้วยดำ
นำกล้วยน้ำว้าห่ามมาปอกเปลือก
แช่กล้วยที่ปอกแล้วในน้ำผสมน้ำมะนาว

STEP ๒ : ทอด

ขั้นตอนวิธีทำกล้วยฉาบถัดมาคือ ตั้งน้ำมันให้ร้อน เอากล้วยที่ปอกไว้มาผานลงไปทอด
คอยคนอย่าให้กล้วยติดกัน ทอดจนสุกเหลือง แล้วตักขึ้นพักไว้
เอากล้วยที่ปอกไว้มาผานลงไปทอด
ทอดจนสุกเหลือง แล้วตักขึ้นพักไว้

STEP ๓ : คลุกน้ำตาล

ตั้งหม้อไฟกลาง ใส่น้ำตาลทราย เกลือ และน้ำเปล่า เคี่ยวให้ละลายเป็นผลึกเล็กน้อย แล้ว
นำไปราดลงกล้วยที่ทอดไว้ คลุกให้เข้ากันเคี่ยวน้ำตาลให้ละลายเป็นผลึกเล็กน้อย

กล้วยกรอบแก้ว

ส่วนผสม กล้วยกรอบแก้ว

- กล้วยหอมดิบ ๑ หวี
- เกลือป่น ๓/๔ ช้อนชา
- น้ำเปล่า ๒ ช้อนโต๊ะ
- น้ำมันพืช (สำหรับทอด)

วิธีทำกล้วยกรอบแก้ว

๑. ปอกเปลือกกล้วยแล้วหั่นเป็นแว่นหนาประมาณ ๑ มิลลิเมตร เตรียมไว้
๒. ผสมเกลือกับน้ำ คนผสมจนเกลือละลายเป็นน้ำเกลือเตรียมไว้
๓. ตั้งกระทะใช้ไฟปานกลาง ใส่น้ำมันลงไปกะพอท่วมกล้วย พอร้อนแบ่งกล้วยลงไปทอด พอกล้วยเริ่มลอยขึ้นมา ใส่น้ำเกลือลงไปประมาณ ๑ ช้อนชา ทอดจนสุกเหลืองกรอบ ตักขึ้นพักไว้สะเด็ดน้ำมัน ทอดจนกว่ากล้วยจะหมด พอเย็นลงแล้วก็จัดเสิร์ฟ หรือเก็บใส่ภาชนะ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน/คลังปัญญาผู้สูงอายุ
องค์การบริหารส่วนตำบลคือเวียง อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา

ชื่อ นายสิงห์แก้ว นามสกุล แก้วสิงห์ขรณ์

วัน/เดือน/ปี(เกิด) ๑๑ / สิงหาคม / ๒๕๓๒ อายุ ๗๒ ปี

การศึกษา ประถมศึกษาปีที่ ๔

ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ ๑๙ หมู่ที่ ๗ บ้านปางเจริญศึกษา ตำบลคือเวียง อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา รหัสไปรษณีย์ ๕๖๑๒๐

สถานภาพทางครอบครัว สมรสกับนางบัวจัน แก้วสิงห์ขรณ์ มีบุตร ๒ คน

ภูมิรู้/ภูมิปัญญา มีความสามารถด้านศิลปกรรม(ดนตรีพื้นบ้าน),พิธีกรรมทางศาสนา

ผลงานที่ได้รับการยกย่อง สามารถเป็นวิทยากรถ่ายทอดการเล่นดนตรีพื้นบ้านได้ทุกชนิด ให้กับเด็กเยาวชน และตั้งวงดนตรีพื้นบ้านเพื่อแสดงในงานต่าง ๆ ของตำบลคือเวียง

องค์ความรู้ในการในการถ่ายทอดดนตรีพื้นบ้าน

เครื่องดนตรีที่เล่นและสามารถถ่ายทอดได้

๑.สล้อ

๒.ซอ

๓.ซึง

๔.ระนาด

๕.ฆ้องวง

๖.กลอง

๗.ฉิ่ง ฉาบ

๘.ขลุ่ย

๙.ปี่ แน

ขั้นตอนและวิธีการถ่ายทอด

๑.ถ่ายทอดให้เด็กและเยาวชนที่สนใจ

๒.ถ่ายทอดให้กับผู้สูงอายุและเล่นดนตรีร่วมกันในงานต่าง ๆ

นอกจากเล่นดนตรีพื้นเมืองแล้วยังสามารถประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ในงานต่าง ๆ ได้ทุกงาน

ภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน/คลังปัญญาผู้สูงอายุ
องค์การบริหารส่วนตำบลคือเวียง อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา

ชื่อ นายลัด นามสกุล นันตา

วัน/เดือน/ปี(เกิด) ๑๕ / สิงหาคม / ๒๔๙๑ อายุ ๗๓ ปี

การศึกษา ประถมศึกษาปีที่ ๔

ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ ๑๔๙ หมู่ที่ ๒ บ้านโพธิ์ทอง ตำบลคือเวียง อำเภอดอกคำใต้
จังหวัดพะเยา รหัสไปรษณีย์ ๕๖๑๒๐

สถานภาพทางครอบครัว สมรสกับนางบัตร นันตา มีบุตร ๓ คน

ภูมิรู้/ภูมิปัญญา มีความสามารถด้านหัตถกรรม (จักสานไม้ไผ่ต่าง ๆ)

ผลงานที่ได้รับการยกย่อง สามารถเป็นวิทยากรถ่ายทอดด้านหัตถกรรมได้ทุกชนิด เช่น ตะกร้า
ข้อง(ภาชนะใส่ปลา) เครื่องมือดักปลา และอื่น ๆ

องค์ความรู้ในการในการถ่ายทอดหัตถกรรม

การสานตะกร้า

วิธีการ

๑. นำไม้ไผ่มาจักเป็นเส้นตามขนาด ให้ได้เส้นบาง อ่อนและไม่คมเพื่อเหมาะต่อการใช้งาน
๒. สานส่วนฐานของตะกร้าไม้ไผ่ให้ได้ความกว้างตามขนาดความต้องการ
๓. ส่วนลำตัวตะกร้าให้ตัดขึ้นเป็นเกรียวและใช้เส้นตอกสานต่อให้ได้ตามความต้องการตามขนาดเมื่อได้ขนาดตามต้องการให้สานพับขอบของตะกร้าเพื่อกันไม่ให้ไม้ไผ่บวมมีมือขณะใช้งาน
๔. สามารถสานหรือดัดแปลงตะกร้าได้หลากหลายลวดลายตามความถนัด

การสานหวดข้าวไม้ไผ่

วิธีการ

๑. ใช้ไม้ไผ่ที่เหลาเป็นเส้นตอก และ ไม้ไผ่ที่เหลาเป็นทรงกลมยาวขนาด ๖-๘ นิ้ว นำไม้ที่เหลาเป็นทรงกลม หรือแบน ที่มีความแข็งแรงตามขนาด ๖-๘ นิ้ว มาสานแทรกรวมกับเส้นตอกที่สานเตรียมไว้ นำไม้ไผ่มาจักเป็นเส้นตามขนาด ให้ได้เส้นบาง อ่อนและไม่คมเพื่อเหมาะต่อการใช้งาน
๒. สานส่วนฐานของตะกร้าไม้ไผ่ให้ได้ความกว้างตามขนาดความต้องการ(บางรายอาจจะให้มีความถี่บางรายอาจจะให้เป็นลักษณะทึบ) แล้วแต่ความต้องการนำไปใช้งาน
๓. ส่วนลำตัวตะกร้าให้ตัดขึ้นเป็นเกรียวและใช้เส้นตอกสานต่อให้ได้ตามความต้องการตามขนาด เมื่อได้ขนาดตามต้องการให้สานพับขอบของหวดหนึ่งข้าวไม้ไผ่ไม่บวมมีมือขณะใช้งาน
๔. สามารถสาน หรือดัดแปลงหวดข้าวไม้ไผ่ได้หลากหลายลวดลายตามความถนัดหรือต้องการ

การสานอื่น ๆ

๑. เตรียมไม้ไผ่ ไม้รวก ที่แก่จัด มาจักตามขนาดที่ต้องการ
๒. สานขึ้นรูปอุปกรณ์ที่ต้องการ
๓. ตกแต่งให้สวยงามตามที่ต้องการ

วัสดุในการจักสาน

ผลิตภัณฑ์หัตถกรรม นายลัด นันตา

ภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน/คลังปัญญาผู้สูงอายุ
องค์การบริหารส่วนตำบลคือเวียง อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา

ชื่อ นายคำอ้าย นามสกุล วิชา

วัน/เดือน/ปี(เกิด) ๑๐ / มิถุนายน / ๒๔๘๗ อายุ ๗๗ ปี

การศึกษา ประถมศึกษาปีที่ ๔

ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ ๑๕ หมู่ที่ ๒ บ้านโพธิ์ทอง ตำบลคือเวียง อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา รหัสไปรษณีย์ ๕๖๑๒๐

สถานภาพทางครอบครัว สมรสกับนางคำป้อ วิชา มีบุตร ๒ คน

ภูมิรู้/ภูมิปัญญา มีความสามารถด้านเกษตรกรรม (การทำเกษตรแบบผสมผสาน)

ผลงานที่ได้รับการยกย่อง สามารถเป็นวิทยากรถ่ายทอดด้านเกษตรกรรมการทำเกษตรแบบผสมผสาน เลี้ยงไก่ เลี้ยงปลา เลี้ยงกบ ปลูกพืช ในพื้นที่ตนเอง ๕ ไร่ สามารถให้บุคคลอื่นศึกษาดูงาน และนำไปปฏิบัติได้

องค์ความรู้ในการในการถ่ายทอดเกษตรกรรม (การทำเกษตรแบบผสมผสาน)

เกษตรผสมผสาน คือ ระบบการเกษตรที่มีการปลูกพืชและการเลี้ยงสัตว์ มีสัตว์หลายชนิดในพื้นที่เดียวกัน โดยที่กิจกรรมการผลิตแต่ละชนิดจะต้องสามารถเกื้อกูลประโยชน์ต่อกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ภายในไร่นาอย่างเหมาะสมเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีความสมดุลของสภาพแวดล้อม และเพิ่มพูนความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ โดยการทำการเกษตรหลากหลาย กิจกรรมนั้นต้องทำในพื้นที่และระยะเวลาเดียวกัน เกิดความหลากหลายของชนิดพันธุ์พืชและสัตว์ที่มีปฏิสัมพันธ์ในทางเกื้อกูลซึ่งกันและกันของกิจกรรมการผลิต โดยเฉพาะการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในไร่นา เช่น ดิน น้ำ แสงแดด และอากาศอย่างเหมาะสม เกิดความสมดุลของสภาพแวดล้อมอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

รูปแบบการเกษตรผสมผสานช่วยสร้างภูมิคุ้มกันโดยลดความเสี่ยงและความไม่แน่นอนของรายได้ เนื่องจากมีความหลากหลายในกิจกรรมการผลิต ทั้งปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ ทำให้รายได้ครัวเรือนมาจากหลายกิจกรรมและสร้างรายได้อย่างสม่ำเสมอ ค่าใช้จ่ายลดลง รวมทั้งลดการพึ่งพิงปัจจัยการผลิตภายนอก เกษตรกรสั่งสมกระบวนการเรียนรู้จากกิจกรรมการผลิตที่หลากหลาย สามารถพึ่งพาตนเองได้ เกษตรกรจัดสรรพื้นที่ตรงความต้องการในครัวเรือน มีการปลูกข้าว ไม้ผล พืชผักสวนครัว ขุดบ่อเลี้ยงปลา เลี้ยงไก่ไว้บริโภคในครัวเรือนและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรของเหลือใช้ภายในพื้นที่ เช่น วัชพืชใช้ทำปุ๋ยชีวภาพ รากไม้และกิ่งไม้ไว้ทำถ่าน

ทั้งนี้ เมื่อเกิดผลผลิตจากกิจกรรมการเกษตรที่หลากหลาย จึงทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ทางสังคม มีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แบ่งปันผลผลิตให้เพื่อนบ้าน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันและสามารถขยายเครือข่ายการทำการเกษตรดังกล่าวให้แพร่หลายไปสู่ระดับชุมชนได้ต่อไป

การถ่ายทอดองค์ความรู้เกษตรแบบผสมผสาน นายคำอ้าย วิชา

พื้นที่ ๕ ไร่ เดิมทำนาได้ผลผลิตไม่ดี เลยปรับปรุงพื้นที่เป็นปลูกต้นไม้ ไม้ผล พืชล้มลุก หนุมเนียน ขุดบ่อเลี้ยงปลา เลี้ยงกบในนา เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ ปลูกไม้ผลรอบคันสระน้ำ แยกเป็น ดังนี้

๑.ขุดบ่อเลี้ยงปลา ๕ บ่อ เลี้ยงปลาดุก ปลานิล ปลาบึก ใช้พื้นที่ ๒.๕ ไร่ รอบคันสระปลูกไม้ผล และพืชล้มลุกหนุมเนียน

๒.เป็นพื้นที่ปลูกไม้ผล ๒ ไร่ แซมด้วยพืชล้มลุกตามฤดูกาล

๓.พื้นที่พักอาศัย และโรงเลี้ยงเป็ดเลี้ยงไก่ เลี้ยงกบ ๐.๕ ไร่

สามารถใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ปราชญ์ชาวบ้านในการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับผู้สนใจ เด็ก เยาวชน สถานศึกษา เพื่อประยุกต์ใช้ในพื้นที่ของตนเอง

ภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน/คลังปัญญาผู้สูงอายุ
องค์การบริหารส่วนตำบลคือเวียง อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา
ชื่อ นายมูล นามสกุล ศรีใจอินทร์

วัน/เดือน/ปี(เกิด) ๑๐ / มิถุนายน / ๒๔๘๗ อายุ ๗๗ ปี

การศึกษา ประถมศึกษาปีที่ ๔

ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ ๖๒ หมู่ที่ ๘ บ้านปาง ตำบลคือเวียง อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา
รหัสไปรษณีย์ ๕๖๑๒๐

สถานภาพทางครอบครัว สมรสกับนางสาว ศรีใจอินทร์ มีบุตร ๒ คน

ภูมิรู้/ภูมิปัญญา มีความสามารถด้านหัตถกรรม (การทำไม้กวาดทางมะพร้าว)

ผลงานที่ได้รับการยกย่อง สามารถเป็นวิทยากรถ่ายทอดด้านการทำไม้กวาดทางมะพร้าวให้ผู้สนใจ รวมถึงเด็กเยาวชน

องค์ความรู้ในการในการถ่ายทอดหัตถกรรม (การทำไม้กวาดทางมะพร้าว)

ไม้กวาดทางมะพร้าวคือ ไม้กวาดที่ทำจากก้านใบย่อยของทางมะพร้าว ใช้สำหรับกวาดเศษหิน ดินทราย ใบไม้ หรือขยะชิ้นใหญ่ บริเวณลานบ้าน สนามหญ้า และพื้นดิน ไม่เหมาะสำหรับนำไปกวาดเศษขยะชิ้นเล็กหรือฝุ่น โดยนิยมใช้ทางมะพร้าวพันธุ์พื้นเมือง ซึ่งมีก้านใบที่ยาวและใหญ่กว่าพันธุ์อื่น ๆ ส่วนด้ามก็ได้จากไม้หลากหลายชนิด ได้แก่ ไม้ไผ่ ไม้กระถิน แต่ส่วนมากจะใช้ไม้ไผ่ตัน เพราะขนาดเหมาะสมมือ น้ำหนักเบา แข็งแรง และตอกตะปูง่าย โดยมีขั้นตอนการทำไม้กวาดทางมะพร้าวดังนี้

เตรียมวัสดุและอุปกรณ์

- ก้านมะพร้าว ที่เหลาใบย่อยออกและผึ่งแดดแล้ว ประมาณ ๓๐๐ - ๓๕๐ ก้าน
- ไม้สำหรับทำด้ามจับ โดยเลือกไม้ที่มีความแข็งแรง น้ำหนักเบา ไม่มีเสี้ยน ขนาด

ลำและความยาวพอเหมาะ

- เชือก
- ลวด
- คีมตัดลวด
- มีด
- ตะปู
- ค้อน

วิธีทำไม้กวาดทางมะพร้าว

๑. นำก้านมะพร้าวที่เหลาและผึ่งแดดให้แห้งสนิทแล้วมามัดรวมกันเป็นมัดเล็ก ๆ ประมาณ ๖ มัด

๒. จากนั้นตัดโคนก้านให้เป็นระเบียบเสมอกัน ส่วนไม้ไผ่ที่เตรียมไว้ให้นำมาตอกตะปูบริเวณปลายไม้ ๒ จุด โดยแต่ละจุดควรห่างกันประมาณ ๑๐ เซนติเมตร และที่สำคัญต้องตอกให้เหลือหัวตะปูโผล่ไว้ประมาณ ๑ เซนติเมตร แล้วนำเชือกหรือลวดมามัดกับหัวตะปูด้วย

๓. เสร็จแล้วให้อีกก้านมะพร้าวที่เราแบ่งไว้เป็นมัด ๆ มาล้อมปลายด้ามไม้ไผ่ โดยให้โคนก้านสูงกว่าตะปูเล็กน้อย แล้วนำเชือกหรือลวดที่เราผูกติดกับหัวตะปูไว้ทั้งสองจุดมามัดรอบก้านมะพร้าวให้แน่นชิดติดกัน

๔. อาจมัดด้วยลวดทับอีกชั้นหรือตอกตะปูให้แน่น ป้องกันไม่ให้ทางมะพร้าวขยับขณะใช้งาน

๕. ตากแดดไว้สัก ๒-๓ วัน ก็จะได้ไม้กวาดทางมะพร้าวที่พร้อมใช้งานแล้ว

สำหรับวิธีเก็บดูแลรักษาไม้กวาดทางมะพร้าว ไม่ควรกดด้านไม้กวาดมากเกินไป เพราะจะทำให้ปลายก้านหักหรือโค้งงอ ส่วนตอนนำไปเก็บก็ให้ตั้งด้ามจับลงกับพื้นแล้วพองไว้ข้างกำแพง ไม่ควรวางราบไปกับพื้น หากนำไปกวาดบริเวณที่มีน้ำขัง ควรตากแดดให้แห้งสนิทก่อนนำมาเก็บ ป้องกันการเกิดเชื้อราและไม่ให้ผุพังง่าย

วัสดุและวิธีทำไม้กวาดทางมะพร้าว

